

14. BÖLÜM
KORUMA, IŞIK, NEM, TEŞHİR, TANZİM,
DEPOLAMA, GÜVENLİK VE FARKLI
UYGULAMALAR

EĞİTİM AMAÇLARI İÇİNDEKİLER
İBRAHİM TUNÇ, SİRAHİ

Müzelerde kuşkusuz, eserin mahiyetine uygun ısı, ışık ve nem ortamını sağlayacak asgari bir iklimlendirme sisteminin varlığı, eserin hayatta kalması için önemli bir koşuldur.

Ayrıca, müzelerde sergilenen ve depolanan eserlerin deprem, sel gibi tabii afetlerden korunması da oldukça önem arz etmektedir. Eğer eser dengeli bir şekilde bu faktörlerden korunmaz ise yok olmaya kadar gidebilir.

NEM

Esere zarar vermesi muhtemel bir etken olan rutubet de objeleri değişik şekillerde etkiler. Çok düşük rutubet, kağıt, parşömen veya deriden yapılmış eserlerin kurummasına ve buruşmasına yol açarken, yüksek nem oranları ise materyalin içine su çekmesine neden olmak suretiyle kimyasal reaksiyonlar yoluyla eserlerde çürüme ve bozulmaya yol açmaktadır. Rutubet oranlarındaki ani değişimler ise, nem alıcı materyallerin genişlemesine neden olmaktadır. Bilimsel araştırmalar, müzeler için ideal nem oranlarının %40 ila %60 oranında tutulması gerektiğini, ideal oranın ise %55 olduğunu ortaya koymaktadır.

ISI

Diğer önemli faktör ise ısıdır. 21 derecenin üzerindeki sıcaklığın, mantar ve benzeri organizmaların üremesine yol açtığı bilinmektedir. Uygulamada, depoların ısı ve nem durumu, termohigraf denilen bir cihaz vasıtasıyla günlük, aylık olarak ölçülerek ortalama ısı ve nem durumu tespit edilmektedir.

IŞIK

Eserler, bu ölçümlere uygun olarak muhafaza edilmektedir. Aydınlatma konusu da en az diğer faktörler kadar önem arz etmektedir. Işık, bir sanat eserinin güzelliğini yansıtmaya fonksiyonuna sahip olduğu gibi, eserin iletmek istediği mesajın ziyaretçilerce doğru algılanmasına da hizmet etmektedir.

Bunun yanı sıra, aşırı ışık objeye zarar da verebilmektedir. Işığın etkisi, kumaş ve elyaf gibi organik materyallerde daha çok hissedilir. Yanlış ışık kullanımı, bu malzemelerin zayıflamasına neden olmaktadır.

Müzedeki eserler, birbirinden farklı seviyede ışık kaynağına ve aydınlık düzeyine ihtiyaç duymaktadır.

En zararlı ışık esere direkt olarak gelen güneş ışığıdır. Bu bakımdan müzelerde gün ışığını kesen pencere storları, vitrin için otomatik sensörlü aydınlatma cihazları ve jaluzilerin kullanılmasıyla ışık filtrelenmekte, yansıtılmış ışık kullanılarak ışık kaynağı kontrol altına alınmaktadır. Işığın önemi ve kullanımı hususlarında şu başlıklar öne çıkar (H.Sirel):

1. Aydınlığın Niteliği,
2. Aydınlığın Niceliği,
3. Aydınlatan Işığın Rengi,
4. Aydınlatan Işığın Doğrusal Yapısı-Gölge,
5. Aydınlık Düzeylerin Hacim İçinde Dağılımları,
6. Aydınlığın Düzgün Yayılması,
7. Göz Kamaşması ve Karşıtlıklar,
8. Yapay Işık Kaynaklarının Müzede Kullanımı ve Günışığı

DEPOLAMA

Müzecilikte eserlerin korunmasında depolama tekniği de büyük önem arz etmektedir. Teşhirde olmayan eserlerin uygun ekipmanlar yardımıyla dış etkilere karşı korunarak muhafazası, etkin bir depolama sistemiyle mümkün olmaktadır.

Depolama sisteminin zemini yerden en az bir metre yüksekte bulunmalı, duvarları sağlam, nem ve ısı geçilmeyecek şekilde dizayn edilmelidir. Depolar su baskınlarına karşı korunaklı olmalı, madeni raflar paslanmaz çelikten yapılmalı, biyolojik tahribata karşı da cilalanmalıdır.

Bir sarsıntı anında depolama elemanlarının ve sistemlerinin kaymasını, devrilmesini sağlamak için metal destekler, «L» profiller ve diğer diğer uygun malzemelerle duvar, döşeme ve tavan yüzeylerine sabitlemeler yapılmalıdır.

Depolama sistemleri suya, yangına ve depreme dayanıklı olmalıdır. Dolap, çekmece ve raf içinde depolama tercih edilmelidir. Eserlerin yerleştirildiği kutuların raftan kaymaması için

Arkaya eğimli raflar tercih edilmelidir.

Depo alanlarının eserlerin kolay taşınabileceği ve tahliye edilebileceği yerlerde olması, bu işlemler için ayrı çıkış ve girişlerin olması gereklidir.

Eserlerin müze depolarında sağlıklı bir şekilde muhafaza edilebilmesi için alınacak fiziki önlemlerin yanı sıra, eserlerin olası deprem, yangın, sel gibi doğal afetlere karşı korunması da büyük önem taşımaktadır.

Depremler yalnızca müze binaları için değil, müzelerde sergilenen ve depoda korunan eserlere karşı da bir tehdit oluşturmaktadır.

Depolarda korunan nesnelere, mekan darlığı ve güvenli depolama teknikleri ile ilgili bilgi eksikliğinden dolayı risk altındadır. Müzelerin karşı karşıya olduğu bu tehlike, uygun güçlendirme ve risk azaltma yöntemleri yardımıyla kontrol altına alınabilmektedir. Tabii ki, depolamaya ilişkin anlatılan tüm bu teknik detaylar, maddi olanakların elverişliliği ile mümkündür.

TEŞHİR-SERGİLEME

Eserlerin sergilendiği (teşhirde ve depoda) rafların boyanmasında kullanılacak ürünler, eserlere zarar vermeyen asitsiz türden olmalıdır. Raflar objelerin özelliklerine göre farklı yükseklikte ayarlanabilir olmalı, duvara desteklerle sabitlenmelidir. Duvara asılan veya yerden ayaklı vitrinler seçilmelidir.

Teknolojik araç kullanımı müze sergilerinde koleksiyon düzenlemelerinin ötesinde hem fiziksel hem de kurgusal planlamalar hazırlanmasını zorunlu kılmıştır. Eğitim, koleksiyon yönetimi ve koruma gibi durumları da kapsayan bu tip planlamalar yapılırken müze çeşidini, sergileme amacını ve hedef kitle gibi etkenleri göz önünde bulundurmak önemlidir.

Örnekle incelemek gerekirse Strasbourg Historical Museum / Tarih Müzesi - Strasbourg , şehir tarihi konulu sergilerinde yüksek çözünürlüklü ekran, projeksiyon, kiosk ve hologram ağırlıklı sergileme üslubunu benimsemektedir.

Sergileme sistemlerinde teknolojiden sıklıkla faydalanan bu müze askeri teçhizatlardan, yağlı boya eserlere, madeni paralardan, şehir maketlerine kadar pek çok eseri bünyesinde barındırmaktadır. Müzede kullanılan hologramların en önemli özelliği hedef kitleye bağlı olarak tercih edilen anlatım biçimidir. Şehir tarihine yönelik olaylar anlatılırken çocuklar için hazırlanan anlatımlarda kimi zaman bir hayali karakter kullanılmakta kimi zaman da dış sesten (hikaye anlatıcı) faydalanılmaktadır.

Müzede Strasbourg ile ilgili sanatsal, kültürel ve tarihsel nesnelere sergilenirken, anlatıma yardımcı olması amacıyla etkileşimli uygulamalara da yer verilmektedir. Örneğin müzede ziyaretçiler nesnelere ilgili daha detaylı bilgilere kiosklar yardımıyla ulaşabilmektedir.

Strasbourg Tarih Müzesi. Ziyaretçilerin yağlı boya eserler (Giuseppe Arcimboldo'nun eserleri hakkında detaylı bilgi alması için hazırlanmış kiosk, Kaynak: Burak Boyraz Arşivi (Strasbourg Tarih Müzesi).

Sergileme türleri, ziyaretçi profilleri ve koleksiyon niteliklerine göre ayrıştırılmış ve özellikle müze sergilemeleri için oluşturulmuş sınıflandırma önerileridir. Bu sınıflandırmalar kimi zaman müzenin sergi amacı üzerine kurulu olurken, kimi zamanda ziyaretçi ya da nesne odaklı olmaktadır. Sergileme türlerini tanımlayan önermelerden biri şu şekildedir;

Hissi Sergileme,
Öğretici Sergileme ve
Eğlendirici Sergileme.

Özellikle müze sergilemelerinin ziyaretçiler üzerindeki etkilerinin ön planda tutulduğu bu çalışmada bilgi verme ve eğlendirme sınıflandırmanın temelini oluşturmaktadır

GÜVENLİK

Müzelerde güvenlik genel anlamda iki ana başlıkta değerlendirilebilir:

1. Fiziki güvenlik: Müze binası ve müstemilatının fiziki müdahalelere, hırsızlık, gasp gibi olaylara karşı korunması.

a) Dış güvenlik. Bina dışından belirli ziyaret saatleri dışında girişlerin, kötü amaçlı mühahalelere engel olmak. Müze kompleksine istenmeyen maddelerin sokulmasını engellemek. İç ve dış alanlardaki açıkta duran eserlere zarar verilmemesini sağlamak.

2. Deprem su baskını vs. gibi afetlerin zarar verici olaylarda tahribatın engellenmesi. Müze binasının güçlendirilmesi, olası bina yıkılma senaryolarına göre statik güçlendirmeler yapılması ve bunlara göre vitrinlerin tanzimi. Vitrin içinde eserlerin sallanmanın dikey ve yatay açısına göre düzenlenmesi. Ayrıca vitrin raflarına yuvarlanarak domino etkisi yaratacak şekilde dizilim yapılmamalıdır.

Deprem sırasında sarsıntının süresi, depremin merkezinden uzaklık, zemin niteliği, binanın tasarımı, malzemesi, inşaatı, kullanımı, sabitlenmemiş yapısal elemanlara ve eşyaya göre farklı büyüklükte hasarlar ortaya çıkmaktadır.

Eserlerin korunmasında bilimsel kriterlere uygun olarak alınan güvenlik önlemleri, eserlerin sonraki nesillere aktarılmasında büyük rol oynamaktadır. Binlerce yıllık bir geçmişi olan ve şu an bizlerin sorumluluğu altındadır. Önümüzdeki geleceğe belki yine binlerce yıl sonrasına bu eserleri en sağlam şekilde iletmemiz gerekmektedir.

**DÜNYA ve TÜRKİYE
MÜZECİLİĞİNDE GELİŞMELER
FARKLI UYGULAMALAR**

EĞİTİM AMAÇLI KÜLTÜR İÇİNDİR
İBRAHİM TÜNGÇİPAHI

Japonya müzelerinde, geleneksel ve modern depolama teknikleri ustalıkla kullanılmaktadır. Depolarda bulunan eserlerin cinsine göre değişen saklama üniteleri, mevcuttur. İpek, ince kumaş, kitaplar ve resimler gibi hassas materyallerden oluşan eserler, özel olarak üretilmiş parşömenlere sarılarak raflara yerleştirilmekte, el ile teması minimuma indirecek sistemler yardımıyla korunmaktadır. Uygun kılıflara sarılarak zararlı organizmalardan korunan eserler, ahşap veya asit içermeyen kutulara koyularak saklanmaktadır. Çekmeceli ve sürgülü raf sistemleri eserlerin zarar görmeden kolaylıkla taşınabilmesine olanak sağlamaktadır.

Eserlerin uygun nem derecesinde muhafazası için depolarda nemölçer ve hava akımını sağlayacak fanlar bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, ısı değişimlerinin eserler üzerinde deformasyona yol açmaması için kullanılan sıcaklık kontrol panelleriyle etkili iklim kontrolü sağlanmaktadır.

İtalya'nın Floransa kentinde Ufizzi Müzesi'nde eserlerin bakım ve onarımları, ziyaretçilerin açıkça görebileceği camlı bir mekânda yapılmaktadır.

Böylelikle teşhirde olmayan eserlerin nerede olduğu, nasıl zor işlemlerden geçtiği izleyiciye bir mesajla iletilmekte, aynı özenin ziyaretçi tarafından da gösterilmesi beklenilmektedir.

Bu uygulama aynı zamanda eski esere gösterilen ve özenin yanı sıra bu işlemler için harcanan emeğin, dolayısıyla verilen önemin algılanmasını sağlamaktadır.

Aya İrini Kilisesi

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,133785/muzeler-ve-orenyerleri-tanitim-filmleri.html>

Ayasofya Müzesi

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,133785/muzeler-ve-orenyerleri-tanitim-filmleri.html>

Efes Müzesi

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,133785/muzeler-ve-orenyerleri-tanitim-filmleri.html>

Side Müzesi

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,133785/muzeler-ve-orenyerleri-tanitim-filmleri.html>

Aphrodidias Müzesi

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,133785/muzeler-ve-orenyerleri-tanitim-filmleri.html>

Bazı Müzelerimizin Web Linkleri

KAYNAKLAR

C. Başaran 1966

«Çağdaş Müzeciliğimiz», Akademik Araştırmalar I, s. 16-18.

F. Erraslan 1998

«Çağdaş Müzecilik Anlamında Bazı Yaklaşımlar», 4. Müzecilik Semineri Bildirileri, s. 33

H. Erkanal 1988

«Çağdaş Müzecilik Anlayışı Yönünden Üç örnek», Türk Arkeoloji Dergisi XXVII, s.1-7.

F. Gerçek 1999

Türk Müzeciliği, TTKY, Ankara.

D. Pinkwart 1965

«Das Relief des Archelaos von Priene», Antike Plastik, Lieferung IV, s.55-65.

E. Yücel 1999

Türkiye’de Müzecilik, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul

O. Siller 2010

«Dünyada ve Türkiye’de Kent Müzeleri», Ege Mimarlık Temmuz 2010, s.16-21.

B. Boyraz

B. Boraz 2013

«Müze Teknolojileri ve Sergileme Farklılıkları», İDİL, C. 2, Vol 2, Sayı 8, s.113-128.

N.Ertürk, H. Uralman 2012

Müzebilimin ABC'si İstanbul.

EĞİTİM AMAÇLI KULLANIM İÇİNDİR
İBRAHİM TUNÇ SİPAHİ